

Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]

Vol 3, No 3 (2022)

afimec

"Προσεγγίσεις του χώρου στα λογοτεχνικά κείμενα της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τη χρήση STORYMAP JavaScript(JS)"

Μαρία Μαργαρίτη

doi: [10.12681/afimec.31699](https://doi.org/10.12681/afimec.31699)

To cite this article:

Μαργαρίτη Μ. (2022). "Προσεγγίσεις του χώρου στα λογοτεχνικά κείμενα της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τη χρήση STORYMAP JavaScript(JS)". *Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]*, 3(3). <https://doi.org/10.12681/afimec.31699>

Προσεγγίσεις του χώρου στα λογοτεχνικά κείμενα της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τη χρήση STORYMAP JavaScript (JS)

Μαργαρίτη Μαρία

Εκπαιδευτικός ΠΕ02 και ΠΕ86, Υποψήφια Διδάκτωρ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

margarithmary@yahoo.gr

Abstract

This study is conducted in the context of Literary Geography, a recently developed branch of Human Geography, which examines the represented space in literature. Specifically, the purpose of the study is to explore how students can better understand the space represented in selected literary texts included in Secondary School textbooks in Greece, especially texts that deal with the interaction of humans with nature or refer to environmental problems in order to connect this knowledge to the real world. For this spatial approach, it is suggested to use the STORYMAP JavaScript (JS) application to post stories on the web with information that students will collect from the texts and from the internet, such as historical information and audiovisual material, and then add to the story by placing them in geographical points on the interactive map. Thus, with the contribution of new technologies, the teaching of literature becomes experiential and more interesting.

Key-words: Space, Geography, Literature, Environment, Education, New Technologies

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εκπονείται στο πλαίσιο της Λογοτεχνικής Γεωγραφίας, ενός πρόσφατα ανεπτυγμένου κλάδου της Ανθρωπογεωγραφίας, που έχει ως αντικείμενο την εξέταση του αναπαριστάμενου χώρου στα λογοτεχνικά έργα. Συγκεκριμένα, σκοπός της μελέτης είναι να διερευνήσει το πώς μπορεί ο μαθητής να αντιληφθεί καλύτερα τον χώρο που αναπαρίσταται στα επιλεγμένα λογοτεχνικά κείμενα, τα οποία συμπεριλαμβάνονται στα βιβλία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, με έμφαση στα κείμενα που έχουν ως θέμα την αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τη φύση ή κάνουν αναφορά σε περιβαλλοντικά προβλήματα και να συνδέσει στη συνέχεια αυτές τις γνώσεις με τον πραγματικό κόσμο. Για την προσέγγιση του χώρου προτείνεται η χρήση της εφαρμογής STORYMAP JavaScript (JS) για την ανάρτηση ιστοριών στο διαδίκτυο με υλικό που οι μαθητές θα συγκεντρώσουν από τα κείμενα των σχολικών βιβλίων αλλά και από το διαδίκτυο, όπως ιστορικές πληροφορίες και οπτικοακουστικό υλικό, το οποίο θα προσθέσουν στην εφαρμογή τοποθετώντας τα σε γεωγραφικά σημεία στο διαδραστικό χάρτη. Έτσι, με τη συμβολή των νέων τεχνολογιών, η διδασκαλία του μαθήματος της Λογοτεχνίας γίνεται βιωματική και πιο ενδιαφέρουσα.

Λέξεις-κλειδιά: χώρος, γεωγραφία, λογοτεχνία, περιβάλλον, εκπαίδευση, νέες τεχνολογίες

1.Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια έλκει το ενδιαφέρον των ερευνητών η μελέτη του χώρου στη λογοτεχνία σε αντίθεση με τη μελέτη του χρόνου που κυριάρχησε τις προηγούμενες δεκαετίες. Η αλλαγή αυτή συντελέστηκε μετά τη «Χωρική Στροφή» (spatial turn) τη δεκαετία του '90 που σηματοδότησε το έντονο ενδιαφέρον της επιστήμης για τον χώρο στις Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες (Hones, 2017) και την προσπάθεια να αποδοθούν οπτικά οι πληροφορίες των κειμένων. Έτσι, μεταξύ άλλων δημιουργήθηκε ο κλάδος της Λογοτεχνικής Γεωγραφίας, ενός πρόσφατου και αναπτυσσόμενου κλάδου της Ανθρωπογεωγραφίας που βρίσκεται σε αρχικά στάδια ανάπτυξης στην Ελλάδα παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί στο εξωτερικό. Η Λογοτεχνική Γεωγραφία ενδιαφέρεται να μελετήσει το λογοτεχνικό κείμενο με εστίαση στις χωρικές πληροφορίες που αυτό κομίζει.

Είναι σημαντικό να γίνει εξαρχής μια διάκριση ανάμεσα σε δύο έννοιες που συχνά συγχέονται, τον χώρο (space) και τον τόπο (place). Σύμφωνα με τον Tuan, όπως επισημαίνει ο Tally, ο χώρος τρέπεται σε τόπο όταν το βλέμμα κάνει μια παύση πάνω του, ακόμη και σύντομη, ικανή όμως να διακρίνει το τμήμα αυτό από το σύνολο του χώρου και να του προσδώσει ένα ιδιαίτερο νόημα (Tally, 2012). Έτσι, ο τόπος εξ ορισμού συνδέεται με μία αφήγηση. Επιπλέον, ο τόπος συνδέεται με την ανθρώπινη παρουσία, κάτι που δεν είναι απαραίτητο στον χώρο, όπου θα μπορούσαν να ανήκουν έρημες εκτάσεις ή ωκεανοί. Η παρουσία ή όχι του ανθρώπου παίζει ιδιαίτερη σημασία όταν ο χώρος-τόπος εξετάζεται από περιβαλλοντικής σκοπιάς όπου η αλληλεπίδραση ανθρώπου- φύσης παίζει μεγάλο ρόλο.

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης αφού λεχθούν κάποια εισαγωγικά στοιχεία για τη σχέση Γεωγραφίας και Λογοτεχνίας και τον κλάδο της Λογοτεχνικής Γεωγραφίας, γίνεται αναφορά στην Εκπαίδευση για το περιβάλλον μέσω του σχολικού μαθήματος της Λογοτεχνίας και προτείνεται μια διαδικτυακή εφαρμογή με σχετική θεματική με τη χρήση του StoryMap JavaScript (JS).

2. Γεωγραφία και Λογοτεχνία

2.1 Η σχέση Γεωγραφίας και Λογοτεχνίας

Η σχέση Γεωγραφίας και Λογοτεχνίας αποτελεί σύγκλιση των θετικών επιστημών με τις Ανθρωπιστικές- Κοινωνικές Επιστήμες. Στην ουσία πρόκειται για προσπάθεια εξισορρόπησης της αντικειμενικότητας με την υποκειμενικότητα. Διότι η Γεωγραφία ενδιαφέρεται να δηλώσει ενώ η Λογοτεχνία να υποδηλώσει, να υπαινιχθεί (Tuan, 1978).

Γενικότερα, η Λογοτεχνία έχει ως στόχο να παρουσιάσει μια εμπειρία κομίζοντας πιθανές επιπτώσεις των γεγονότων ενώ η Γεωγραφία έχει ως στόχο να ανιχνεύσει στη λογοτεχνία πληροφορίες για την αντίληψη του χώρου, για τον πολιτισμό, τις αξίες και τις ιδέες για έναν τόπο (Tuan, 1978). Επειδή όμως στην κατασκευή του χώρου συμμετέχει ενεργά και ο αναγνώστης με τη φαντασία και τα βιώματά του, μπορεί να ειπωθεί πως ο λογοτεχνικός χώρος αποτελεί τελικά σύγκλιση του κειμένου, του συγγραφέα και του αναγνώστη (Luchetta, 2018). Επιπλέον, η μυθοπλασία έχει αντίκτυπο στον πραγματικό κόσμο. Γιατί ουσιαστικά η μυθοπλασία δεν αναπαράγει το πραγματικό αλλά αναδεικνύει πτυχές του πραγματικού που είχαν μείνει ως τότε αδιαμόρφωτες, οι οποίες από την στιγμή της αναπαράστασής τους στη λογοτεχνία, ξεκινούν να αλληλεπιδρούν με τον πραγματικό κόσμο (Prieto, 2016) διαμορφώνοντας μια νέα αίσθηση για έναν χώρο-τόπο.

2.2 Η Λογοτεχνική Γεωγραφία

Η Λογοτεχνική Γεωγραφία μελετά την αναπαράσταση του χώρου στα λογοτεχνικά κείμενα έχοντας πρωτίστως την πεποίθηση πως ο χώρος-τόπος στη μυθοπλασία δεν αποτελεί απλά το σκηνικό της δράσης αλλά αναπόσπαστο συστατικό στοιχείο της πλοκής. Ο χώρος δηλαδή συμμετέχει στο ξεδίπλωμα της πλοκής και φέροντας ενδεχόμενους συμβολισμούς συμβάλλει επιπλέον στην ερμηνεία του κειμένου. Παράλληλα με την διερεύνηση των παραπάνω, αυτό που ενδιαφέρει τη Λογοτεχνική Γεωγραφία είναι η μελέτη της αλληλεπίδρασης του αναπαριστάμενου χώρου με τον πραγματικό. Με άλλα λόγια εξετάζει κατά πόσο ο αναπαριστάμενος χώρος μπορεί να ταυτιστεί με τον πραγματικό ώστε να δημιουργηθούν οι λεγόμενοι λογοτεχνικοί χάρτες, συνοδευτικοί των λογοτεχνικών κειμένων, ενδεχομένως και με τη χρήση των Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών, ώστε να δειχτεί η ακριβής τοποθεσία του αναπαριστάμενου χώρου στον πραγματικό κόσμο. Στην ταύτιση αυτή συμβάλλει τα μέγιστα η παράθεση τοπωνυμίων στα λογοτεχνικά κείμενα που λειτουργούν ως δείκτες για την ταυτοποίηση του πραγματικού χώρου, στον οποίον αναφέρεται το λογοτεχνικό έργο.

Η Λογοτεχνική Γεωγραφία ως κλάδος της Ανθρωπογεωγραφίας απέκτησε νέο περιεχόμενο με τον Franco Moretti και το έργο του 'Atlas of the European Novel 1800-1900' (1998), ο οποίος υποστήριξε πως η χαρτογραφική απεικόνιση του χώρου των λογοτεχνικών έργων αναδεικνύει σχέσεις που δεν γίνονται αντιληπτές κατά την ανάγνωση (Hones, 2017). Εν τέλει, βασικό ζητούμενο της Λογοτεχνικής Γεωγραφίας είναι να μελετήσει τον τρόπο που κάποιος συγγραφέας που ανήκει σε μια εποχή βλέπει τον χώρο-τόπο και αυτή η αντίληψη να συγκριθεί με άλλες αναπαραστάσεις του χώρου από άλλους συγγραφείς της ίδιας ή άλλης εποχής.

Στο πλαίσιο της Λογοτεχνικής Γεωγραφίας έχουν αναπτυχθεί διάφορες μέθοδοι. Μία από αυτές είναι η Λογοτεχνική χαρτογραφία είτε με δημιουργία χαρτών και χρήση ΓΣΠ (Alves & Queiroz, 2013) είτε άνευ χάρτη αναλύοντας την πρακτική των συγγραφέων να αναπαριστούν τον χώρο μέσω της αφήγησης, όπως αντίστοιχα πράττει ο χαρτογράφος μέσω ενός χάρτη (Tally, 2012). Άλλη μέθοδος είναι η Γεωκριτική ανάλυση (Geocriticism), όπως τη συστηματοποίησε ο B. Westphal (2007). Στην Γεωκριτική κεντρική θέση κατέχει η μελέτη του χώρου από διάφορες οπτικές γωνίες με επίκεντρο πάντα τον χώρο και όχι τους συγγραφείς ή τα έργα, όπως συνηθίζεται σε άλλες μεθόδους λογοτεχνικής ανάλυσης (Prieto, 2016). Επιπλέον, η Γεωκριτική επιδιώκει να αποκαλύψει κρυφές σχέσεις εξουσίας που ενδεχομένως επιβάλλονται στους λογοτεχνικούς τόπους (Tally, 2012).

Άλλη μέθοδος που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της Λογοτεχνικής Γεωγραφίας είναι η Οικοκριτική (Ecocriticism). Πρόκειται για μια νέα μέθοδο λογοτεχνικής ανάλυσης, η οποία μελετά τη θέση του ανθρώπου μέσα στη φύση, όπως αυτή αναπαρίσταται στη λογοτεχνία, και στηρίζεται στην πεποίθηση πως ο άνθρωπος, ο κάτοικος ενός τόπου, είναι μέρος του τόπου (Prieto, 2016). Η Οικοκριτική ενδιαφέρεται, επίσης, για τις καταστροφικές επιπτώσεις της ανθρώπινης δράσης απέναντι στο περιβάλλον (Marland, 2013) και εξετάζει με ποιο τρόπο η Λογοτεχνία αντιμετωπίζει το θέμα της φύσης. Χρησιμοποιεί δε τρεις βασικές στρατηγικές: την περιγραφή της φύσης, την περιγραφή του ανθρώπου και την περιγραφή των σχέσεων ανθρώπων και μη ανθρώπων (Jimmy, 2015) επιδιώκοντας να διερευνήσει πως οι κειμενικές αναπαραστάσεις για τη φύση δίνουν νόημα στον κόσμο γύρω μας.

3. Εκπαίδευση για το Περιβάλλον

3.1 Σημασία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Στόχος της Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον είναι ο μαθητής να συνειδητοποιήσει τη σχέση που συνδέει τον άνθρωπο με το περιβάλλον που κατοικεί καθώς και τις συνέπειες που έχει η εξάντληση των φυσικών πόρων και η μόλυνση του περιβάλλοντος από την καταστρεπτική δράση του ανθρώπου.

Όσον αφορά το μάθημα της Λογοτεχνίας λόγω της φύσης του μαθήματος μπορεί να επιτευχθεί η καλλιέργεια κριτικής σκέψης απέναντι στα περιβαλλοντικά προβλήματα μέσω της διδασκαλίας κειμένων όπου προβάλλονται περιβαλλοντικές αξίες (Κυριακάκη, 2017). Η λογοτεχνία συστρατεύεται έτσι με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην προσπάθεια να επιτύχει ευαισθητοποίηση του μαθητή απέναντι στα περιβαλλοντικά προβλήματα και ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης.

Συμβάλλει τα μέγιστα στην ευαισθητοποίηση των μαθητών αναφορικά με τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα, η σύνδεση του χώρου που αναπαρίσταται στα λογοτεχνικά κείμενα του σχολικού βιβλίου με την πραγματικότητα. Γιατί ο μαθητής συνειδητοποιεί ότι το περιβαλλοντικό ζήτημα που αναφέρεται σε κάποιο λογοτεχνικό κείμενο, συσχετίζεται με τον πραγματικό κόσμο και δεν αποτελεί απλά μια φανταστική ιστορία. Η διαδικασία του να βρίσκει στον χάρτη ο μαθητής το σημείο όπου εκτυλίσσεται η πλοκή του λογοτεχνικού κειμένου στο πλαίσιο του μαθήματος είναι μια εποικοδομητική δραστηριότητα που αφενός κάνει το μάθημα πιο ελκυστικό αφετέρου συνδέει το σχολικό μάθημα με την καθημερινή ζωή και φέρνει τον μαθητή σε επαφή με τα προβλήματα της σύγχρονης ζωής ώστε να καλλιεργήσει την κριτική του ικανότητα και να ενεργοποιηθεί ως αυριανός πολίτης.

Είναι ευνόητο πως η πειθώ ενός λογοτεχνικού κειμένου ενισχύεται όταν γίνεται αναφορά σε χώρους του πραγματικού κόσμου. Και όταν ο μαθητής καλείται να συνδέσει τη μυθοπλασία με τη Γεωγραφία, τότε καλείται να διαβάσει το κείμενο με εστίαση στα χωρικά του χαρακτηριστικά που αποτελεί και το αντικείμενο της Λογοτεχνικής Γεωγραφίας (Luchetta, 2016) ανοίγοντας έναν διάλογο ανάμεσα στη Λογοτεχνία και τη Γεωγραφία. Άλλωστε η μεταφορά των κειμενικών πληροφοριών μαζί με επιπλέον στοιχεία σε ένα πραγματικό χάρτη αποτελεί μία βιωματική και πολύ δημιουργική διαδικασία. Σημαντικός παράμετρος είναι στη διαδικασία αυτή και ο χρόνος των γεγονότων των λογοτεχνικών κειμένων (Luchetta, 2016) αφού δεν συμβαίνουν όλα τα γεγονότα την ίδια χρονική στιγμή. Έχει δηλαδή σημασία να επισημανθεί και η χρονική διάσταση.

Επίσης, ο Gregory Garrard επισημαίνει πως συγκεκριμένα η Οικοκριτική μέθοδος πρέπει να αποκτήσει μια στενότερη σχέση με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με την εξήγηση πως η εκπαίδευση για το περιβάλλον μέσω λογοτεχνίας που εστιάζει στον τόπο- είναι δηλαδή τοπικοκεντρική- συνιστά αυτόματα εκπαίδευση για το περιβάλλον. Τον συνδυασμό αυτόν ονομάζει «Οικοκριτική Παιδαγωγική με βάση τον τόπο» (Garrard, 2010).

3.2 Τα λογοτεχνικά κείμενα στα σχολικά βιβλία

Στα σχολικά βιβλία της Λογοτεχνίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα υπάρχει πλήθος κειμένων που προσφέρονται για την ανάδειξη του περιβάλλοντος ως βασικού συστατικού της ανθρώπινης ζωής αλλά και ως προϋπόθεσης ύπαρξης της ζωής. Μάλιστα, στο σχολικό βιβλίο στις δυο πρώτες τάξεις του Γυμνασίου υπάρχουν ξεχωριστά κεφάλαια που αναφέρονται στη φύση και το περιβάλλον και επιπλέον κείμενα αναφορικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα που συμπεριλαμβάνονται στο κεφάλαιο «Προβλήματα της σύγχρονης ζωής». Το ανθολόγιο των λογοτεχνικών κειμένων περιλαμβάνει πεζά και ποιητικά κείμενα που εξυμνούν την ομορφιά της φύσης ή καταδεικνύουν κάποιο συγκεκριμένο ζήτημα εγείροντας προβληματισμό. Αυτή η τόσο στοχευμένη και οργανωμένη παρουσίαση του υλικού δε συνεχίζεται στο βιβλίο της Γ΄ Γυμνασίου ούτε στα βιβλία του Λυκείου όπου βασικός στόχος είναι να ανθολογηθούν κείμενα από διάφορες περιόδους νεοελληνικής λογοτεχνικής παραγωγής.

Έτσι, λοιπόν, στην Α΄ Γυμνασίου στο πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου με τίτλο «Ο άνθρωπος και η φύση · Πόλη – Ύπαιθρος» που καταλαμβάνει τις σελίδες 7-15, υπάρχουν κείμενα που προβάλλουν την ομορφιά της φύσης αλλά και προβληματίζουν για την αυξανόμενη μόλυνση του περιβάλλοντος. Στη Β΄ Γυμνασίου το πρώτο κεφάλαιο με τον ίδιο τίτλο καταλαμβάνει τις σελίδες 9-22. Για παράδειγμα κείμενα όπως «Μανιτάρια στην πόλη» του Ίταλο Καλβίνο (σελ 12, βιβλίο Α΄ Γυμνασίου) που αναφέρεται στη ζωή στην πόλη μακριά από τη φύση και «Το μαύρο κύμα» του Λουίς Σεπούλβεδα για τη μόλυνση των θαλασσών (σελ 203, βιβλίο Α΄ Γυμνασίου) εστιάζουν σε προβλήματα του περιβάλλοντος και αναδεικνύουν τη διάσταση του αστικού περιβάλλοντος και της υπαίθρου όπου ο άνθρωπος είναι πιο κοντά στη φύση.

4. Η ψηφιακή αφήγηση

4.1 Σημασία της ψηφιακής αφήγησης

Η ψηφιακή αφήγηση στη σύγχρονη εποχή αξιοποιείται όλο και περισσότερο στη διδασκαλία των σχολικών μαθημάτων. Ειδικά, όταν η ψηφιακή αφήγηση συνδυάζεται με εντοπισμό τοποθεσιών σε διαδραστικό χάρτη καθώς έτσι ο μαθητής εξασκείται στην ανάπτυξη της χωρικής σκέψης. Γενικότερα με τη χρήση ψηφιακής αφήγησης ωθείται ο μαθητής στο να εξασκήσει την κρίση του επιλέγοντας πληροφορίες αλλά και τη φαντασία του επιλέγοντας τρόπο προβολής του υλικού. Δηλαδή εκπαιδεύεται στην οπτικοποίηση της σκέψης και εξοικειώνεται με την επικοινωνία στην ψηφιακή εποχή (Παπαδοπούλου & Σμυρναίου, 2020). Ειδικά, η ψηφιακή αφήγηση με χρήση χάρτη συνδυάζει πολλών ειδών γραμματισμούς: γλωσσικό, γεωγραφικό και ψηφιακό (Παπαδοπούλου & Σμυρναίου, 2020).

4.2 Η εφαρμογή StoryMap JS

Για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία των σχολικών κειμένων λογοτεχνίας και όχι μόνο, προτείνεται η χρήση StoryMap JS. Πρόκειται για μια δωρεάν διαδικτυακή εφαρμογή όπου ο μαθητής μπορεί να δημιουργήσει ένα project χρησιμοποιώντας κείμενο, εικόνες, στατικές ή κινούμενες, καθώς και αρχεία ήχου.

Η δημιουργία μιας ιστορίας μέσω της εφαρμογής StoryMap JS γίνεται με παρουσίαση διαφανειών σε ένα διαδραστικό χάρτη (Παπαδοπούλου & Σμυρναίου, 2020). Οι μαθητές εστιάζοντας στη γεωγραφία, τον τόπο και το χώρο μπορούν να καλλιεργήσουν τη χωρική τους αντίληψη ως προς τον κόσμο, την ιστορία, το περιβάλλον και την κοινωνία.

Το υλικό πρέπει να προστεθεί σε διαφάνειες και να αναρτηθεί σε ένα σημείο του παγκόσμιου χάρτη στην τοποθεσία όπου αναφέρεται το λογοτεχνικό κείμενο. Ο μαθητής αρχικά ορίζει την τοποθεσία μέσω ενός συστήματος αναζήτησης και στη συνέχεια προσθέτει σχετικό οπτικοακουστικό υλικό που μπορεί να αποτελεί απόσπασμα από το λογοτεχνικό κείμενο, ιστορικές και γεωγραφικές πληροφορίες για την τοποθεσία, εικόνες της περιοχής, ηχητικά αρχεία με φυσικούς ήχους ή με ανάγνωση αποσπασμάτων.

5. Πρόταση δημιουργίας project στο Story Map JS

Για τη δημιουργία ενός project στο Story Map JS, όπως προτείνεται στην παρούσα μελέτη, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν κείμενα από το βιβλίο της Β΄ Γυμνασίου που αναφέρονται σε διαφορετικά ζητήματα που σχετίζονται με το περιβάλλον (βλέπε σχολικό βιβλίο ‘Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Σχολικό βιβλίο για τη Β΄ Γυμνασίου’, συγγραφείς: Ευριπίδης Γαραντούδης, Σοφία Χατζηδημητρίου, Θεοδώρα Μέντη, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ). Η

επιλογή των κειμένων θα γίνει με δυο κριτήρια. Το πρώτο κριτήριο είναι τα κείμενα να σχετίζονται με περιβαλλοντικά ζητήματα και το δεύτερο να έχουν αναφορά σε συγκεκριμένο γεωγραφικό σημείο του πραγματικού κόσμου.

Με βάση τα προαναφερθέντα μια τέτοια λίστα κειμένων θα μπορούσε να είναι η ακόλουθη:

- **Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου, «Αθήνα»** (ποίημα) σελ. 14 : Το κείμενο αναφέρεται στο αστικό περιβάλλον της Αθήνας.
- **Κοσμάς Ι. Χαρπαντίδης, «Χαλασμένες γειτονιές»** (πεζό) σελ.16-18: Το κείμενο αναφέρεται στην οικοδόμηση της πόλης της Καβάλας παλαιότερα που τη μετέτρεψε σε σύγχρονη πόλη.
- **Ινδιάνος Σιάτλ, «Ένα παλιό μήνυμα για το σύγχρονο κόσμο»** (πεζό) σελ.19-22: Το κείμενο αποτελεί απάντηση του αρχηγού των Ινδιάνων στην πρόταση αγοράς της γης τους από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ. Διαφαίνεται έντονα η διαφορετική σχέση που οι Ινδιάνοι έχουν με τη γη τους σε αντίθεση με την εκμετάλλευση του περιβάλλοντος που επιχειρούν οι «λευκοί».
- **Εντίτα Μόρρις, «Τα λουλούδια της Χιροσίμα»** (πεζό) σελ.223-229: Το κείμενο αναφέρεται σε πολλαπλά προβλήματα υγείας που άφησε στους ανθρώπους η ρίψη της πυρηνικής βόμβας στη Χιροσίμα.
- **Μιχάλης Γκανάς, «Στα καμένα»** (ποίημα) σελ.232-234: Στο κείμενο γίνεται αναφορά στις συνέπειες που έχουν οι πυρκαγιές στα δάση.

Στη συνέχεια θα μπορούσαν να οργανωθούν τα στοιχεία αυτά σε έναν πίνακα, όπως παρακάτω:

ΤΙΤΛΟΣ	ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	ΧΩΡΟΣ	ΘΕΜΑ
Αθήνα	Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου	Αθήνα	Αστικό περιβάλλον
Χαλασμένες γειτονιές	Κοσμάς Ι. Χαρπαντίδης	Καβάλα	Αστική δόμηση
Ένα παλιό μήνυμα για το σύγχρονο κόσμο	Ινδιάνος Σιάτλ	ΗΠΑ	Σχέση ανθρώπου-γης
Τα λουλούδια της Χιροσίμα	Εντίτα Μόρρις	Χιροσίμα (Ιαπωνία)	Πυρηνικό Ολοκαύτωμα
Στα καμένα	Μιχάλης Γκανάς	Αθήνα	Συνέπειες πυρκαγιών

Εικόνα 1 Ενδεικτικός πίνακας οργάνωσης κειμένων

Για την δημιουργία του project στο Story Map JS απαιτείται μια προεργασία (Παπαδοπούλου & Σμυρναίου, 2020). Ασφαλώς, καλό θα ήταν να προηγηθεί η διδασκαλία αυτών των λογοτεχνικών κειμένων ώστε να μην είναι άγνωστα στους μαθητές γι' αυτό και θα ήταν καλύτερο να γίνει το project στο τέλος του σχολικού έτους ώστε να γίνει επεξεργασία όλων των κειμένων συνολικά και αφότου έχουν διδαχθεί.

Όσον αφορά την προεργασία, καταρχάς, πρέπει οι μαθητές (χωρισμένοι σε ομάδες που έχουν αναλάβει συγκεκριμένο λογοτεχνικό κείμενο) να απομονώσουν αποσπάσματα από τα λογοτεχνικά έργα που είναι περιεκτικά ή ενδεικτικά του νοήματος. Επιπλέον, πρέπει να αναζητήσουν στο διαδίκτυο συμπληρωματικό υλικό είτε για το έργο από το οποίο προήλθε το συγκεκριμένο απόσπασμα είτε για το γεγονός στο οποίο αναφέρεται. Το επιπλέον αυτό υλικό μπορεί να είναι οπτικοακουστικό (φωτογραφίες, κινούμενες εικόνες, αρχεία ήχου) είτε κείμενο

από άλλες γραπτές πηγές π.χ. ιστορικές. Στη συνέχεια και αφού συγκεντρωθεί, συζητηθεί και οργανωθεί το υλικό, ξεκινά η διαδικασία ανάρτησής του στην εφαρμογή Story Map JS.

Για την είσοδο στη εφαρμογή Story Map JS χρησιμοποιείται ο ακόλουθος σύνδεσμος (Hayes & Partlow, 2022 . Παπαδοπούλου & Σμυρναίου, 2020): <https://storymap.knightlab.com/#privacy>. Για την εγγραφή απαιτείται ηλεκτρονική διεύθυνση Google. Η διαδικασία ξεκινά πατώντας στο πλαίσιο "Make a story map", έπειτα ο χρήστης καλείται να δώσει έναν τίτλο στην εργασία. Στη συνέχεια επιλέγει την πρώτη διαφάνεια την οποία αναρτά σε συγκεκριμένο σημείο του διαδραστικού χάρτη. Την τοποθεσία την βρίσκει είτε πληκτρολογώντας το όνομα είτε από την αναδύομενη λίστα. Μετά προσθέτει το υλικό που θέλει στη διαφάνεια και επαναλαμβάνει την ίδια διαδικασία για καθεμιά διαφάνεια.

6. Συμπεράσματα

Από τα προαναφερθέντα γίνεται φανερό πως με τη συμβολή των ΤΠΕ η διδασκαλία του μαθήματος της λογοτεχνίας γίνεται ακόμη πιο ενδιαφέρουσα και αποτελεσματική. Ειδικά, όταν στην ψηφιακή αφήγηση συμπεριλαμβάνεται χρήση χάρτη, η σύνδεση της σχολικής πληροφορίας με τον εξωτερικό πραγματικό κόσμο είναι ακόμη πιο άμεση. Ο μαθητής διαχειρίζεται τις πληροφορίες που λαμβάνει από το λογοτεχνικό κείμενο, τις συνδέει με τον πραγματικό κόσμο και επιπλέον τις εμπλουτίζει προσθέτοντας άλλες ιστορικές, κοινωνικές και πολιτισμικές πληροφορίες για την επιλεγμένη τοποθεσία στον χάρτη. Επομένως, η μάθηση τρέπεται σε ενεργή και σύνθετη διαδικασία βασιζόμενη κατά μείζονα λόγο στην πρωτοβουλία του μαθητή.

Στην παρούσα μελέτη το ζητούμενο ήταν η διδασκαλία του μαθήματος της Λογοτεχνίας με έμφαση στον χώρο και στο πως αναπαρίσταται η φύση στα λογοτεχνικά κείμενα, η αλληλεπίδραση ανθρώπου- φύσης και τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Με την προτεινόμενη εργασία στην εφαρμογή Story Map JS γίνεται προσπάθεια να αναδειχτεί αυτό το θέμα και να αποτελέσει η διδασκαλία της λογοτεχνίας μια συμβολή στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης.

7. Βιβλιογραφικές αναφορές

Alves, D., and Queiroz, A. I. (2013). Studying Urban Space and Literary Representations Using GIS: Lisbon, Portugal, 1852–2009. *Social Science History*, 37(4), pp.457–481. <http://www.jstor.org/stable/24573939>

Garrard, G. (2010). Problems and prospects in ecocritical pedagogy. *Environmental Education Research - ENVIRON EDUC RES*. 16. pp.233-245. DOI:10.1080/13504621003624704

Hayes, E. Y. and Partlow, M. (2022). Displaying a Georeferenced Map in KnightLab's StoryMap JS. <https://doi.org/10.46430/phen0098> Ανασύρθηκε από το διαδίκτυο στις 30/4/2022

Hones, S. (2017). Literary Geography. Στο *The International Encyclopedia of Geography*, pp.1–6. John Wiley & Sons, Ltd.

Jimmy, N. B. (2015). Ecocritical approach to literary text interpretation. *International Journal of Innovation and Scientific Research*, vol. 18, no. 2, pp.369–378, October 2015.

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας , Σχολικό βιβλίο Α' Γυμνασίου.

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας , Σχολικό βιβλίο Β' Γυμνασίου.

- Κυριακάκη, Χ. (2017). Οι περιβαλλοντικές αξίες μέσα από τα κείμενα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο. *Παιδαγωγικός Λόγος*, 1
- Luchetta, S. (2016). Teaching geography with literary mapping: A didactic experiment. *Journal of Research and Didactics in Geography (J-READING)*, pp. 97-110. DOI: 10.4458/7800-08
- Luchetta, S. (2018). Literary Mapping: At the Intersection of Complexity and Reduction. *Literary Geographies* 4 (1), pp. 6–9
- Marland, P. (2013). Ecocriticism. *Literature Compass*, 10, pp.846-868 <https://doi.org/10.1111/lic3.12105>
- Παπαδοπούλου, Μ. και Σμυρναίου, Ζ. (2020), Ψηφιακή Αφήγηση με Χρήση Χάρτη στο περιβάλλον StoryMap Js. Διαθέσιμο στη διεύθυνση https://www.academia.edu/44469881/%CE%A8%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CE%91%CF%86%CE%AE%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7_%CE%BC%CE%B5_%CE%A7%CF%81%CE%AE%CF%83%CE%B7_%CE%A7%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7_%CF%83%CF%84%CE%BF_%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B2%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%BD_Story_Map_Js_Τελευταία_προσπέλαση_στις_15/5/22
- Prieto, E. (2016). Geocriticism Meets Ecocriticism: Bertrand Westphal and Environmental Thinking. Στο Tally, R.T. and Battista, C.M. (eds) *Ecocriticism and Geocriticism. Geocriticism and Spatial Literary Studies*. Palgrave Macmillan, New York. https://doi.org/10.1057/9781137542625_2
- Tally, R.T. (2012). *Spatiality* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203082881>
- Tuan, Yi-Fu, (1978). Literature and Geography: Implications for Geographical Research. Στο David Ley and Marwyn Samuels (eds) *Humanistic Geography: Prospects and Problems*, Chicago: Maaroufa Press, pp.194-206